

**Міністерство внутрішніх справ України
Донецький державний університет внутрішніх справ**

Лебедєва Анна Михайлівна

УДК 342.9 (477)

**АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ В
СИСТЕМІ СУДОУСТРОЮ УКРАЇНИ**

12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право

Автореферат

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Кропивницький – 2026

Дисертацією є рукопис

Робота виконана у Донецькому державному університеті внутрішніх справ Міністерства внутрішніх справ України.

Науковий керівник:

доктор юридичних наук, професор
Тичина Дмитро Михайлович,
Національна академія внутрішніх справ,
головний науковий співробітник
науково-дослідної лабораторії з проблем
протидії злочинності.

Опоненти:

доктор юридичних наук, професор
Рядінська Валерія Олександрівна
начальник відділу організації
досліджень з використанням поліграфа
Департаменту забезпечення діяльності
Голови Національної поліції

кандидат юридичних наук
Мацько Віта Андріївна,
головний спеціаліст відділу науки та
інновацій Департаменту освіти, науки та
спорту Міністерства внутрішніх справ
України.

Захист відбудеться 19 червня 2026 року о 14.00 на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 11.737.02 у Донецькому державному університеті внутрішніх справ за адресою: 25015, м. Кропивницький, вул. Велика Перспективна, 1.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Донецького державного університету внутрішніх справ за адресою: 25015, м. Кропивницький, вул. Велика Перспективна, 1.

Автореферат розіслано 18 травня 2026 року.

**Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради**

Володимир БУГА

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Обґрунтування вибору теми дослідження. Функціонування судової гілки влади на засадах законності, незалежності, добросовісності та підзвітності належить до основних умов утвердження в Україні верховенства права і забезпечення права кожної особи на справедливий суд. Стан організації судоустрою, якість кадрового добору, дотримання антикорупційних обмежень і ефективність механізмів контролю у цій сфері безпосередньо впливають на рівень суспільної довіри до системи правосуддя, стабільність правопорядку, інвестиційну привабливість держави та виконання Україною міжнародних зобов'язань у межах європейської інтеграції. Показово, що 66% опитаних громадян висловили недовіру до судів (судової системи загалом), що підтверджує збереження системної проблеми низької легітимації правосуддя в суспільній свідомості. За таких умов запобігання корупції в системі судоустрою належить до пріоритетних напрямів сучасної державної політики.

Однак, попри тривале реформування судової системи й антикорупційного законодавства адміністративно-правовий механізм запобігання корупції досі не набув належної цілісності та внутрішньої узгодженості. Наявність спеціального антикорупційного законодавства, оновлення процедур добору й оцінювання суддів, функціонування органів суддівського врядування та антикорупційних інституцій самі по собі не усунули наявних корупційних ризиків. На практиці зберігаються проблеми, пов'язані з перевіркою добросовісності, дотриманням вимог щодо недопущення конфлікту інтересів, ефективністю фінансового контролю, належним реагуванням на втручання у здійснення правосуддя та інші прояви неправомірного впливу на суд. Варто додати, що в умовах воєнного стану питання запобігання корупції в системі судоустрою України набули додаткової актуальності, оскільки функціонування судової влади в особливому правовому режимі супроводжується новими викликами. Поряд із цим, реалізація державної антикорупційної політики у сфері правосуддя залишається незавершеною, що підтверджується як змістом Антикорупційної стратегії на 2021–2025 роки і Державної антикорупційної програми на 2023–2025 роки, так і продовженням строку виконання останньої на 2026 рік. Такий стан правового регулювання і практики його реалізації свідчить про наявність проблем, які потребують окремого наукового осмислення саме в адміністративно-правовій площині.

Концептуальні положення щодо адміністративно-правового забезпечення реалізації державної антикорупційної політики тривалий час розробляли представники вітчизняної адміністративно-правової науки, зокрема В. Б. Авер'янов, О. Ф. Андрійко, О. М. Бандурка, О. І. Безпалова, А. І. Берлач, В. Т. Білоус, Ю. П. Битяк, Г. С. Буга, С. В. Ващенко, М. Ю. Веселов, В. В. Вітвіцький, В. В. Галуцько, В. М. Гаращук, П. В. Діхтієвський, О. Ю. Дрозд, О. Ю. Дубинський, Т. О. Коломоєць, В. К. Колпаков, А. Т. Комзюк, О. В. Кузьменко, В. І. Курило, Є. В. Курінний, Д. М. Лук'янець, А. А. Манжула, Р. С. Мельник, Т. П. Мінка, О. М. Музичук, Ю. С. Назар,

Н. Р. Нижник, С. В. Петков, О. П. Рябченко, В. О. Рядінська, С. Г. Стеценко, В. Г. Чорна, Ю. С. Шемшученко, В. К. Шкарупа, Х. П. Ярмакі та ін.

Окремі аспекти адміністративно-правових засад запобігання корупції в окремих гілках влади досліджували Л. Р. Біла-Тіунова, О. Ю. Бусол, О. Ю. Василенко, В. М. Гаращук, С. В. Гладій, О. В. Гречко, П. Ю. Дем'як, Ю. В. Дем'янчук, О. В. Іванов, С. В. Жуков, І. Б. Коліушко, Ю. О. Косткіна, О. В. Красноборов, А. О. Левчук, В. А. Мазійчук, М. О. Макаров, В. А. Мацько, О. М. Музичук, А. М. Новак, І. Д. Пастух, А. С. Петрова, А. О. Продан, К. В. Ростовська, В. М. Трепак, А. Б. Фодчук, С. О. Шатрава та ін.

Доробок зазначених авторів, безперечно, має важливе наукове та практичне значення. Водночас більшість теоретичних, правових і праксеологічних проблем запобігання корупції в системі судустрою потребує поглибленого дослідження з урахуванням умов воєнного стану, реформування судової гілки влади, оновлення антикорупційного законодавства, зміни інституційних механізмів забезпечення доброчесності та розширення правозастосовної практики. Зазначені обставини й зумовили обрання теми дисертації, визначили об'єкт і предмет дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано відповідно до Стратегії національної безпеки України (Указ Президента України від 14.09.2020 р. № 392/2020); Комплексного стратегічного плану реформування органів правопорядку як складової сектора безпеки і оборони України на 2023–2027 рр. (Указ Президента України від 11.05.2023 р. № 273/2023), Державної антикорупційної програми на 2023–2025 роки (постанова Кабінету Міністрів України від 04.03.2023 р. № 220); Тематики наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок МВС України на 2020–2024 роки (наказ МВС України від 11.06.2020 р. № 454), 2025–2029 роки (наказ МВС України від 21.05.2024 р. № 326).

Мета і завдання дослідження. *Метою* роботи є розв'язання комплексної науково-прикладної задачі щодо формування адміністративно-правових засад запобігання корупції в системі судустрою України з розробленням рекомендацій щодо вдосконалення законодавства та практики діяльності суб'єктів запобігання корупції з урахуванням позитивного зарубіжного досвіду.

Для досягнення зазначеної мети поставлено такі *завдання*:

- з'ясувати стан наукової розробки проблеми запобігання корупції в системі судустрою України та окреслити методологію дослідження;
- визначити етапи формування й розвитку антикорупційного законодавства України у сфері функціонування судової влади;
- виокремити фактори, що обумовлюють поширення корупції в системі судустрою України;
- розкрити сутність та зміст запобігання правопорушенням, пов'язаним з

корупцією, що вчиняються в системі судустрою України як об'єкта адміністративно-правового дослідження;

– систематизувати суб'єктів запобігання корупції в системі судустрою України;

– розкрити особливості провадження у справах про адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією в системі судустрою України;

– узагальнити зарубіжний досвід запобігання корупції в системі судустрою та визначити можливості його використання в Україні;

– запропонувати напрями вдосконалення адміністративно-правових засад запобігання корупції в системі судустрою України.

Об'єкт дослідження – суспільні відносини, що складаються під час запобігання корупції в системі судустрою України.

Предмет дослідження – адміністративно-правові засади запобігання корупції в системі судустрою України.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети та вирішення обумовлених нею завдань у дисертації використано комплекс таких методів:

загальнонаукові: діалектичний застосовано для дослідження сутності запобігання корупції в системі судустрою України, понятійно-категоріального апарату, стану наукової розробки проблеми та взаємозв'язку корупційних ризиків, адміністративно-правового регулювання і функціонування судової влади (підрозділи 1.1, 2.1, 3.1, 3.2); *системно-структурний* дозволив розглянути запобігання корупції в системі судустрою України як комплекс взаємопов'язаних нормативних, інституційних, процедурних та організаційних елементів (підрозділи 1.2, 1.3, 2.1, 2.2); *системно-функціональний* використано для визначення місця й ролі суб'єктів запобігання корупції, характеристики їх функцій, повноважень і взаємозв'язків, а також аналізу провадження у справах про адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією (розділ 2);

спеціально-юридичні: формально-юридичний і догматичний застосовано для аналізу положень законодавства, формулювання авторських визначень, висновків і пропозицій (підрозділи 1.2, 2.1–2.3, 3.2); *історико-правовий* дозволив розкрити генезис антикорупційного законодавства України та еволюцію наукових підходів до проблеми запобігання корупції в системі судустрою (підрозділи 1.1, 1.2); *порівняльно-правовий* застосовано під час аналізу міжнародних стандартів і зарубіжного досвіду запобігання корупції в судовій сфері та можливостей їх імплементації у вітчизняне законодавство і практику (підрозділи 3.1, 3.2); *герменевтичний та логіко-юридичний* використано при розробленні пропозицій щодо вдосконалення адміністративно-правових засад запобігання корупції в системі судустрою України і рекомендацій щодо оптимізації діяльності відповідних суб'єктів та процедурних механізмів (підрозділи 2.1–2.3, 3.2); *статистичний* і

соціологічний застосовано для аналізу офіційних даних та узагальнення результатів опитування респондентів (підрозділи 1.3, 2.2, 3.2); *метод аналізу* використано для дослідження судової, дисциплінарної та правозастосовної практики у сфері запобігання корупції в системі судоустрою України (підрозділи 2.3, 3.2); *узагальнення, класифікації та прогнозування* застосовано під час систематизації суб'єктів запобігання, видів адміністративно-правових засобів, корупційних ризиків та обґрунтування перспектив удосконалення адміністративно-правових засад запобігання корупції в системі судоустрою України (підрозділи 1.3, 2.2, 3.1, 3.2).

Емпіричну базу дослідження склали результати опитування 203 респондентів, серед яких 34 судді, 52 прокурори, 42 адвокати та 75 науково-педагогічних працівників; аналітичні звіти, узагальнення й інформаційні матеріали Офісу Генерального прокурора, Державного бюро розслідувань, Національного антикорупційного бюро України, Національного агентства з питань запобігання корупції, Державної судової адміністрації України, Вищої ради правосуддя, Вищої кваліфікаційної комісії суддів; матеріали громадських організацій («Центр протидії корупції», «Transparency International Ukraine», «Центр політико-правових реформ», «Фундація DEJURE» та ін.), а також практика міжнародних інституцій, зокрема Європейського суду з прав людини.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертація є першим в Україні комплексним монографічним дослідженням, у якому реалізовано адміністративно-правовий підхід до формування заходів запобігання корупції в системі судоустрою України, а також визначено напрями розв'язання низки теоретичних і прикладних проблем у сфері адміністративно-правового забезпечення функціонування антикорупційного механізму в судовій владі. Найбільш суттєвими результатами дослідження є такі положення:

вперше:

– запропоновано наукове розуміння запобігання корупції в системі судоустрою України як одного з пріоритетних напрямів державної антикорупційної політики, зміст якого полягає у здійсненні комплексу заходів, спрямованих на недопущення виникнення корупційних ризиків у діяльності судів, своєчасне виявлення та усунення факторів, що сприяють учиненню корупційних і пов'язаних із корупцією правопорушень, а також мінімізацію можливостей незаконного впливу на здійснення правосуддя;

– сформовано наукове бачення адміністративно-правових засад запобігання корупції в системі судоустрою України як системи взаємопов'язаних нормативно визначених положень, принципів, правових механізмів та організаційних засобів, які встановлюють зміст, напрями, форми, способи і межі превентивної антикорупційної діяльності у сфері правосуддя, регламентують діяльність уповноважених суб'єктів щодо виявлення, мінімізації

та усунення причин і умов, що сприяють виникненню корупційних ризиків, а також забезпечують належний рівень доброчесності та незалежності судової влади;

– обґрунтовано багаторівневу класифікацію суб'єктів запобігання корупції в системі судоустрою України за функціональним призначенням, у межах якої виокремлено стратегічний, спеціалізовано-превентивний, адміністративно-організаційний, кримінальний процесуальний та громадсько-експертний рівні, що дозволило визначити місце кожного із суб'єктів у механізмі запобігання корупційним і пов'язаним із корупцією правопорушенням та встановити функціональні межі їх компетенції;

– науково доведено доцільність адміністративно-правового впорядкування взаємодії суб'єктів запобігання корупції в системі судоустрою України шляхом розроблення і прийняття *Порядку взаємодії суб'єктів запобігання корупції в системі судоустрою України*, який визначатиме рівні взаємодії, межі компетенції, порядок обміну інформацією про корупційні ризики, алгоритми координації превентивних заходів, реагування на дисциплінарні, адміністративні та кримінальні правопорушення, а також процедури моніторингу й оцінювання ефективності такої взаємодії;

– розроблено систему програмно-планових документів, спрямованих на вдосконалення адміністративно-правових засад запобігання корупції в системі судоустрою України, зокрема *План заходів запобігання правопорушенням, пов'язаним із корупцією, у системі судоустрою України до 2035 року* та *Програму реалізації адміністративно-правових заходів запобігання правопорушенням, пов'язаним із корупцією, у системі судоустрою України*, у яких запропоновано поєднання аналітичного, кадрового, правового, фінансово-контрольного, освітнього, дисциплінарного, електронно-технічного та моніторингового блоків як єдиного інструментарію переходу від загального декларування антикорупційних цілей до їх практичної реалізації;

удосконалено:

– періодизацію формування та розвитку антикорупційного законодавства України шляхом виокремлення п'яти основних етапів: 1991–1995 рр. – початкового; 1995–2009 рр. – базового; 2009–2014 рр. – перехідного; 2014–2022 рр. – інституційного; з 2022 р. до теперішнього часу – воєнного, що дозволило обґрунтувати взаємозв'язок еволюції антикорупційного законодавства та стану національної правової системи, міжнародних зобов'язань України, перебігу судової реформи й умов воєнного стану;

– систематизацію факторів поширення корупції в системі судоустрою України за загальнодержавним, інституційно-організаційним і суб'єктивно-поведінковим рівнями, яка забезпечила комплексне визначення детермінант корупційної поведінки в судовій системі та встановлення їх впливу на

функціонування судової влади;

– адміністративно-правовий підхід до визначення корупційних і пов'язаних із корупцією правопорушень у системі судоустрою України як сукупності протиправних діянь, пов'язаних із порушенням установлених антикорупційних обмежень, заборон, вимог фінансового контролю, правил врегулювання конфлікту інтересів, стандартів професійної етики та доброчесності у діяльності суддів, працівників апаратів судів та інших суб'єктів, діяльність яких пов'язана із забезпеченням функціонування судової влади;

– наукові положення щодо процесуальних особливостей провадження у справах про адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією в системі судоустрою України, у частині обґрунтування необхідності конкретизації вимог до змісту протоколу, порядку роботи з електронними доказами, матеріалами автоматизованих систем, даними державних реєстрів, призначення експертиз та оцінки допустимості доказів, що має сприяти формуванню сталої судової практики й підвищенню ефективності адміністративного провадження;

дістало подальшого розвитку:

– наукове обґрунтування фрагментарного характеру розробки проблеми запобігання корупції в системі судоустрою України в адміністративно-правовій доктрині, у межах якого встановлено прогалини у дослідженні джерел виникнення корупційних ризиків, адміністративно-правових засобів забезпечення доброчесності суддів і працівників апаратів судів, взаємодії антикорупційних органів та участі громадськості у превентивній діяльності;

– положення про диференційований характер корупційних ризиків у системі судоустрою України залежно від рівня функціонування судових інстанцій, у межах якого встановлено закономірний зв'язок між місцем суб'єкта в структурі судової системи, характером неправомірної поведінки, масштабом її наслідків та вибором адміністративно-правових засобів запобігання;

– параметри (обсяги) і напрями імплементації кращих зарубіжних практик запобігання корупції в судовій сфері: інституціоналізація превентивного антикорупційного контролю, поглиблена перевірка доброчесності кандидатів на посади суддів, посилення етичного нагляду, удосконалення автоматизованого розподілу справ, запровадження спеціалізованого антикорупційного навчання суддів і працівників апаратів судів, підвищення ефективності фінансового контролю та механізмів повідомлення про корупційні прояви (Франція, Німеччина, Велика Британія, США), що створює підґрунтя для адаптації апробованих іноземних підходів до національної правової системи з урахуванням гарантій незалежності судової влади та вимог антикорупційного законодавства України;

– направи вдосконалення адміністративно-правового механізму запобігання корупції в системі судоустрою України, у межах яких обґрунтовано необхідність посилення превентивної складової антикорупційної політики, впорядкування взаємодії уповноважених суб'єктів, удосконалення процедур добору й оцінювання суддів, зміцнення фінансового контролю, захисту викривачів, доброчесності та дисциплінарної практики, а також запровадження програмно-цільового підходу до реалізації відповідних заходів.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що сформульовані висновки й пропозиції впроваджені та можуть бути використані в:

– *науково-дослідній роботі* – для подальших фундаментальних і прикладних наукових досліджень проблем функціонування судової системи України, підвищення ефективності запобігання корупції (Акт Донецького державного університету внутрішніх справ від 27 січня 2026 року);

– *практичній діяльності* – для розроблення й удосконалення відомчих (міжвідомчих) нормативно-правових актів, підготовки методичних рекомендацій з питань організації запобігання корупції;

– *освітньому процесі* – під час підготовки навчально-методичних матеріалів та викладання навчальних дисциплін «Адміністративне право України», «Публічне адміністрування», «Концептуальні засади формування та реалізації державної політики», «Запобігання корупції» (Акти Донецького державного університету внутрішніх справ від 27 січня 2026 року; Національної академії внутрішніх справ від 06.05.2026 р. № 140-ОП).

Апробація результатів дисертації. Основні положення та висновки дослідження оприлюднені авторкою виступах на науково-практичних конференціях, зокрема: «Теоретичні питання юриспруденції і проблеми правозастосування: виклики XXI століття» (м. Харків, 24 листопада 2023 р.); «Теоретичні питання юриспруденції і проблеми правозастосування: виклики XXI століття» (м. Харків, 7 червня 2024 р.); «Людина, суспільство, держава: актуальні питання правового регулювання взаємодії» (м. Київ, 21 листопада 2025 р.).

Публікації. Основні положення дисертації опубліковано у 8 наукових працях, серед яких 4 статті у виданнях, включених МОН України до переліку наукових фахових видань з юридичних наук, 1 стаття у зарубіжному науковому виданні, 3 тези у збірниках наукових доповідей, оприлюднених на науково-практичних конференціях.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається з анотації, переліку умовних позначень, вступу, трьох розділів, що містять вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел (288 найменування на 32 сторінках) та чотирьох додатків на 17 сторінках. Повний обсяг дисертації становить 236 сторінок, з них основний текст дисертації 174 сторінки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертації, висвітлено зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами; визначено мету і завдання, об'єкт і предмет дослідження, охарактеризовано методи дослідження; окреслено наукову новизну, практичне значення одержаних результатів; наведено відомості про апробацію та публікації результатів дослідження, структуру й обсяг дисертації.

Розділ 1 «Гносеологія корупції в системі судуоустрою України» складається з трьох підрозділів.

У підрозділі 1.1 *«Стан наукової розробки та методологія дослідження проблем запобігання корупції в системі судуоустрою України»* здійснено аналіз основних наукових джерел у яких висвітлено загальнотеоретичні, інституційні та прикладні аспекти корупції, державної антикорупційної політики, правового статусу суб'єктів антикорупційної діяльності, фінансового контролю, декларування, інституту викривачів, юридичної відповідальності за корупційні правопорушення, а також окремі питання функціонування судової влади (О. Ю. Бусол, П. Ю. Дем'як, О. В. Гречко, О. В. Іванов, С. В. Жуков, Ю. О. Косткіна, О. В. Красноборов, А. О. Левчук, В. А. Мазійчук, А. М. Новак, А. С. Петрова, А. О. Продан, В. М. Трепак, А. Б. Фодчук та ін.). Однак, попри наявність значного масиву наукових праць, більшість із них присвячена загальним питанням антикорупційної діяльності держави або окремим аспектам функціонування системи судуоустрою. Крім того, значна частина відповідних досліджень була виконана до останніх змін антикорупційного законодавства, оновлення підходів до добору та оцінювання суддів, перезапуску окремих інституцій і запровадження воєнного стану, що зумовлює неповне врахування сучасних умов функціонування судової системи, зокрема кадрового дефіциту в судах, підвищених вимог до доброчесності, посилення суспільного контролю та необхідності збереження довіри до правосуддя в умовах безпекових викликів. Унаслідок цього адміністративно-правові засади запобігання корупції саме в системі судуоустрою України як цілісний і самостійний об'єкт наукового аналізу не дістали належного комплексного опрацювання.

Обґрунтовано, що дослідження проблеми запобігання корупції в системі судуоустрою України потребує застосування внутрішньо узгодженої системи загальнонаукових і спеціально-юридичних методів, яка дозволяє одночасно розкрити доктринальний зміст відповідних категорій, встановити особливості правового регулювання, проаналізувати стан правозастосовної практики та сформулювати науково обґрунтовані пропозиції щодо вдосконалення адміністративно-правових засад запобігання корупції у сфері правосуддя. Запропонована методологія дослідження, яка охоплює діалектичний, системно-структурний, системно-функціональний, формально-юридичний, історико-правовий, порівняльно-правовий, герменевтичний, логіко-семантичний, догматичний, статистичний і соціологічний методи, метод аналізу судової та

дисциплінарної практики, а також методи узагальнення, класифікації, прогнозування та правового тлумачення.

У підрозділі 1.2 «Генезис формування та розвитку антикорупційного законодавства України» доведено, що розвиток антикорупційного законодавства відбувався поступово та зумовлювався становленням національної правової системи, трансформацією державної антикорупційної політики, міжнародними зобов'язаннями України, перебігом судової реформи, а також спроможністю держави забезпечити реальне виконання антикорупційних стратегій, планів і програм.

Виокремлено основні етапи формування та розвитку антикорупційного законодавства України: 1991–1995 рр. (початковий), 1995–2009 рр. (базовий), 2009–2014 рр. (перехідний), 2014–2022 рр. (інституційний), з 2022 р. до теперішнього часу (воєнний). Водночас встановлено, що цей процес не мав достатньо системного характеру, оскільки окремі законодавчі зміни приймалися під впливом поточної політичної ситуації та міжнародних зобов'язань без послідовного узгодження з реальними проблемами функціонування судової системи України. У зв'язку з чим, подальше вдосконалення антикорупційного законодавства має бути орієнтоване не на фрагментарне оновлення окремих норм, а на забезпечення стабільності антикорупційної політики, узгодження повноважень, зокрема, антикорупційних, і судових органів та установ, належний контроль за виконанням стратегічних документів та врахування особливостей запобігання корупції в системі судустрою України.

У підрозділі 1.3 «Фактори, що обумовлюють поширення корупції в системі судустрою України» доведено, що поширення корупції в системі судустрою зумовлюється не лише одним окремим чинником, а сукупністю взаємопов'язаних факторів. Здійснено класифікацію таких факторів, у межах якої до загальнодержавних віднесено незавершеність судової реформи, політичну нестабільність, непослідовність антикорупційної політики, наслідки збройної агресії проти України, соціально-економічну нестабільність, недостатній рівень правової культури та прогалини у правовому регулюванні. Встановлено, що такі обставини формують загальне середовище, у якому корупційні практики окремими особами сприймаються як один із способів незаконного збагачення та вирішення питань поза встановленим законом порядком. До інституційно-організаційних віднесено обставини, що виникають безпосередньо в межах функціонування судової системи: проблеми конкурсного відбору, належного оцінювання кандидатів, затягування із призначеннями на посади, кадровий дефіцит, надмірне навантаження на суддів і працівників апаратів судів, недостатність матеріально-технічного забезпечення, проблеми фінансування, внутрішніх механізмів запобігання корупції, надмірна дискреція повноважень, недоліки автоматизованого розподілу справ, складність процедур належного фінансового контролю, а

також нерівномірність організаційного забезпечення судів, зокрема, в умовах воєнного стану.

Окрему групу складають суб'єктивно-поведінкові фактори, пов'язані з корисливою мотивацією, переконанням окремих осіб у можливості уникнути відповідальності, моральним виправданням неправомірної поведінки, пасивним пристосуванням до корупційних практик, страхом повідомляти про такі факти та зниженням професійної відповідальності. На підставі отриманих емпіричних даних встановлено, що найбільш істотними особистісними передумовами корупційної поведінки є корислива мотивація та прагнення отримати вигоду (87,7 %); внутрішнє переконання у можливості уникнути відповідальності за корупційні дії (68,3 %); а також небажання окремих учасників правовідносин вступати у конфлікт із професійним середовищем або повідомляти про корупційні прояви (39,1 %).

Розділ 2 «Організаційно-правове забезпечення запобігання корупції в системі судустрою України» складається з трьох підрозділів.

У підрозділі 2.1 «Запобігання корупції в системі судустрою України як об'єкт адміністративно-правового дослідження» на основі сформульованого поняття запобігання корупції в системі судустрою України обґрунтовано наукове розуміння адміністративно-правових засад запобігання корупції у сфері правосуддя. Доведено, що їх зміст не зводиться виключно до законодавчої заборони корупційної поведінки та встановлення юридичної відповідальності за її прояви, а охоплює значно ширший комплекс нормативно визначених обмежень, заборон, процедур і гарантій, спрямованих на недопущення виникнення корупційних ризиків у функціонуванні судової влади. До змісту таких засад належать антикорупційні обмеження, правила врегулювання конфлікту інтересів, механізми фінансового контролю, спеціальні перевірки, моніторинг способу життя, дисциплінарні процедури, координація діяльності уповноважених органів, а також гарантії професійної діяльності осіб, на яких поширюється дія відповідних превентивних заходів. Доведено, що адміністративно-правові засади запобігання корупції в системі судустрою мають розглядатися як самостійний механізм адміністративно-правового забезпечення функціонування судової влади, у межах якого поєднуються нормативний, інституційний, процедурний і превентивний компоненти.

З'ясовано, що корупційні ризики в системі судустрою України виникають на різних рівнях її функціонування, охоплюючи як здійснення правосуддя, так і організаційне забезпечення діяльності судів. Обґрунтовано, що місце суб'єкта у структурі судустрою безпосередньо впливає на характер можливої неправомірної поведінки, ступінь її суспільної небезпеки, масштаб потенційних наслідків і вибір адміністративно-правових засобів запобіжного впливу. Такий підхід дозволив розглядати корупцію в системі судустрою не лише як сукупність окремих правопорушень, а як прояв деформації правового

режиму функціонування судової влади, що потребує диференційованого превентивного реагування залежно від рівня судової інстанції, статусу відповідного суб'єкта та характеру його повноважень. На цій основі запропоновано авторське визначення корупційних та пов'язаних із корупцією правопорушень у системі судоустрою України, що дозволило конкретизувати межі відповідного адміністративно-правового впливу та уточнити зміст превентивних засобів, спрямованих на забезпечення доброчесності та належного функціонування судової влади.

У підрозділі 2.2 «Суб'єкти запобігання корупції в системі судоустрою України» здійснено класифікацію суб'єктів запобігання корупції в системі судоустрою України, у межах якої виокремлено суб'єктів *стратегічного* (віднесено суб'єктів, які визначають загальний напрям державної антикорупційної політики, формують законодавчі, програмні та організаційні засади її реалізації), *спеціалізовано-превентивного* (охоплює органи, діяльність яких безпосередньо спрямована на запобігання корупції, зокрема, на фінансовий контроль, виявлення потенційних корупційних ризиків тощо), *адміністративно-організаційного* (становлять суб'єкти, які забезпечують добір, оцінювання, дисциплінарну відповідальність, організацію роботи судів, функціонування апаратів судів, навчання суддів), *кримінального процесуального* (органи, уповноважені на виявлення, розслідування та судовий розгляд корупційних кримінальних правопорушень у межах визначеної законом компетенції) та *громадсько-експертного* (викривачі, громадські, правозахисні, журналістські, експертні та міжнародні організації, які здійснюють моніторинг стану судової влади, дисциплінарної практики та беруть участь у незалежному оцінюванні доброчесності) рівнів.

Встановлено, що однією з визначальних інституційних проблем запобігання корупції в системі судоустрою України є фрагментарність правового регулювання взаємодії уповноважених суб'єктів. За наявності розгалуженої системи органів чинне законодавство закріплює відокремлено їх повноваження, не забезпечуючи єдиного адміністративно-правового порядку координації антикорупційної діяльності, обміну інформацією про корупційні ризики, узагальнення результатів контрольних і превентивних заходів, а також вироблення узгоджених алгоритмів реагування на правопорушення. У зв'язку з цим обґрунтовано доцільність прийняття *Порядку взаємодії суб'єктів запобігання корупції в системі судоустрою України* як підзаконного (міжвідомчого) нормативно-правового акта, покликаного забезпечити належне впорядкування діяльності наявних суб'єктів за рівнями взаємодії, межами компетенції, видами інформації та процедурами реагування. Запропоновано структуру такого Порядку, що включає загальні положення, перелік суб'єктів взаємодії та межі їх компетенції, порядок обміну інформацією про корупційні ризики, спільне виявлення та узагальнення таких ризиків, координацію превентивних заходів, взаємодію під час виявлення ознак дисциплінарних, адміністративних і корупційних кримінальних правопорушень, звітність, моніторинг, оцінку ефективності взаємодії та прикінцеві положення.

У підрозділі 2.3 «Особливості провадження у справах про адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією в системі судуоустрою України» встановлено, що провадження у справах зазначеної категорії характеризується сукупністю процесуальних особливостей, зумовлених спеціальним статусом суб'єктів відповідальності, строками притягнення до адміністративної відповідальності, особливим порядком складення та направлення протоколу, обов'язковою участю прокурора, судовим порядком розгляду справи, можливістю одночасного застосування дисциплінарних механізмів, зокрема відсторонення особи від виконання службових повноважень, а також необхідністю встановлення всіх елементів складу відповідного правопорушення.

Звернута увага на те, що основна проблема правозастосування у цій сфері полягає у недостатній процесуальній визначеності порядку збирання, перевірки, фіксації та оцінки доказів, оскільки чинний Кодекс України про адміністративні правопорушення не містить належної деталізації відповідних процедур, особливо у випадках використання електронних доказів, відомостей із державних реєстрів, службового листування, матеріалів автоматизованих систем, призначення окремих експертиз та доведення суб'єктивної сторони правопорушення. Така законодавча невизначеність негативно позначається на якості процесуального оформлення матеріалів, повноті доказової бази та єдності судової практики, що підтверджено результатами опитування працівників антикорупційних і контролюючих органів, зокрема: 68,1 % респондентів вказали на недостатнє врегулювання порядку збирання доказів; 61,5 % – на складність доведення умислу та обізнаності особи щодо потенційного чи реального конфлікту інтересів; 54,2 % – на відсутність чітких критеріїв допустимості електронних доказів. Крім того, 57,3 % опитаних, у тому числі суддів, пов'язали закриття проваджень із процесуальними недоліками протоколу або матеріалів справи; 43,8 % – із неналежним підтвердженням джерела походження документів чи електронних відомостей; 39 % – із несвоєчасним направленням матеріалів, неповнотою повідомлення учасників провадження або іншими процесуальними порушеннями.

Констатовано, що вдосконалення законодавства в означуваній частині має спрямовуватися на нормативну конкретизацію правил доказування, уніфікацію вимог до процесуального оформлення матеріалів та формування єдиної практики застосування норм щодо відповідальності за адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією в системі судуоустрою України.

Розділ 3 «Шляхи удосконалення адміністративно-правових засад запобігання корупції в системі судуоустрою України» складається з двох підрозділів.

У підрозділі 3.1 «Зарубіжний досвід запобігання корупції в системі судуоустрою» доведено, що імплементація кращих зарубіжних практик має розглядатися як один із пріоритетних напрямів удосконалення адміністративно-правових засад запобігання корупції у сфері правосуддя. Обґрунтовано доцільність урахування у законотворчій діяльності та вітчизняній

правозастосовній практиці досвіду Великої Британії, Німеччини, Франції, та США щодо нормативного закріплення типових антикорупційних правил у системі судоустрою, спеціалізованої антикорупційної підготовки суддів і працівників апаратів судів, перевірок доброчесності, у тому числі за допомогою спеціальних процедур контролю, належного функціонування автоматизованих систем розподілу справ, установлення реальних дисциплінарних, службових, репутаційних і соціально-правових наслідків за корупційну поведінку, а також використання правомірних стимулюючих механізмів повідомлення про корупційні прояви.

З'ясовано, що у зарубіжних правопорядках запобігання корупції в судовій сфері забезпечується поєднанням нормативних, організаційних, процедурних, етичних та інформаційно-контрольних заходів, спрямованих на своєчасне виявлення корупційних ризиків, мінімізацію умов для неправомірного впливу на суд та підтримання належного рівня суспільної довіри до правосуддя. Тому, практична цінність позитивного досвіду для України полягає не у механічному запозиченні окремих інституційних рішень, а в можливості їх критичного осмислення та адаптації до національної правової системи з урахуванням конституційних гарантій незалежності суддів, особливостей організації судової влади, змісту чинного антикорупційного законодавства та сучасних безпекових викликів.

У підрозділі 3.2 «Удосконалення адміністративно-правових засад запобігання корупції в системі судоустрою України» обґрунтовано доцільність запровадження узгодженої системи планових і програмних заходів щодо запобігання правопорушенням, пов'язаним із корупцією, в системі судоустрою України шляхом прийняття розробленого проекту *Плану заходів запобігання правопорушенням, пов'язаним із корупцією, у системі судоустрою України до 2035 року*, який виступатиме базовим документом, спрямованим на впорядкування діяльності уповноважених суб'єктів, узгодження їхніх превентивних, контрольних та організаційних дій, а також на послідовне усунення факторів, що сприяють корупційним проявам у системі судоустрою. Запропоновано структуру такого Плану, яка охоплює: загальні положення, мету, основні завдання, принципи реалізації, суб'єктів виконання, основні напрями реалізації, очікувані результати, показники оцінювання виконання, етапи реалізації, моніторинг і контроль за виконанням.

На виконання зазначеного Плану розроблено *Програму реалізації адміністративно-правових заходів запобігання правопорушенням, пов'язаним із корупцією, у системі судоустрою України до 2035 року*, покликану забезпечити практичне втілення визначених стратегічних орієнтирів через систему конкретизованих заходів, процедур і виконавців. Запропоновано структуру такої Програми, що включає загальні положення, аналітико-діагностичний, організаційний, фінансово-контрольний, освітньо-етичний, дисциплінарний, електронно-технічний блоки, блок заходів щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, блок захисту викривачів і повідомлення про корупцію, правопросвітницькі заходи для громадян, а також моніторинг виконання.

Наголошено, що, на відміну від Плану, який визначає загальні напрями, очікувані результати та показники оцінювання, Програма має виступати безпосереднім адміністративно-правовим механізмом реалізації відповідних заходів.

ВИСНОВКИ

У дисертації на основі комплексного теоретичного аналізу наукових підходів вітчизняних учених у галузі адміністративного права, положень національного та міжнародного законодавства й практики його застосування судовими, правоохоронними й іншими уповноваженими суб'єктами розв'язано наукове завдання, що полягає у визначенні адміністративно-правових засад запобігання корупції в системі судоустрою України. До основних сформульованих концептуальних наукових положень, висновків і рекомендацій належать такі:

1. Наукова розробка проблеми запобігання корупції в системі судоустрою України має фрагментарний характер. Наявні наукові праці створюють необхідну теоретичну основу для осмислення сутності корупції, змісту антикорупційної політики, судової реформи та функціонування судової гілки влади, однак адміністративно-правові засади запобігання корупції саме в системі судоустрою не дістали належного цілісного опрацювання. Нині недостатньо дослідженими залишилися питання джерел виникнення корупційних ризиків у цій системі, адміністративно-правових засобів забезпечення доброчесності суддів і працівників апаратів судів, взаємодії антикорупційних органів, участі громадськості у превентивній діяльності тощо. Окрім цього, суттєве значення має те, що частина наукових праць була підготовлена до оновлення антикорупційного законодавства, зміни процедур добору й оцінювання суддів, перезапуску окремих інституцій та запровадження воєнного стану, у зв'язку з чим не повною мірою враховує сучасні умови функціонування судової системи.

Саме фрагментарний характер наукової розробки проблеми зумовив необхідність застосування системи взаємопов'язаних методів дослідження, поєднання яких дозволило оцінити наявний науковий доробок, з'ясувати місце окремих антикорупційних засобів у системі судоустрою, виявити прогалини законодавства та визначити напрями вдосконалення адміністративно-правового механізму запобігання корупції в системі судоустрою України.

2. Виокремлено основні етапи формування та розвитку антикорупційного законодавства України: 1) 1991–1995 рр. (початкове правове реагування держави на корупційні прояви в умовах становлення власної правової системи); 2) 1995–2009 рр. (прийняття Закону України «Про боротьбу з корупцією», на основі якого розроблялися державні програми та поступово розширювався зміст антикорупційної політики держави); 3) 2009–2014 рр. (відхід від суто карального підходу у боротьбі з корупцією до поступового закріплення у законодавстві превентивних засобів); 4) 2014–2022 рр. (початок реформування

антикорупційної діяльності, прийняття нині чинного Закону України «Про запобігання корупції», створення спеціалізованих антикорупційних органів, запровадження електронного декларування та інших засобів запобігання корупції); 5) з 2022 р. до теперішнього часу (реалізація Антикорупційної стратегії на 2021–2025 роки, відвернення зовнішньої загрози, оцінювання дієвості створених інституцій і посилення уваги до корупційних ризиків у роботі органів кримінальної юстиції та системі судоустрою України, зокрема в умовах воєнного стану).

3. Встановлено, що поширення корупції в системі судоустрою України зумовлюється сукупністю взаємопов'язаних факторів загальнодержавного та інституційно-організаційного характеру: незавершеність судової реформи, політичну й соціально-економічну нестабільність, непослідовність антикорупційної політики, наслідки збройної агресії проти України, недостатній рівень правової культури, прогалини правового регулювання, кадровий дефіцит, надмірне навантаження на суддів і працівників апаратів судів, проблеми фінансування та матеріально-технічного забезпечення, недоліки конкурсного добору, оцінювання, автоматизованого розподілу справ і фінансового контролю. Окреме вагоме значення мають і суб'єктивно-поведінкові фактори, пов'язані з корисливою мотивацією, очікуванням безкарності, моральним виправданням неправомірної поведінки та небажанням повідомляти про корупційні прояви. У 87,2 % випадків істотними особистісними передумовами корупційної поведінки стали прагнення отримати вигоду, переконання у можливості уникнути відповідальності, а також небажання вступати у конфлікт із професійним середовищем або повідомляти про корупцію.

4. З'ясовано, що корупційні прояви в системі судоустрою виникають на різних рівнях її функціонування, а місце суб'єкта в судовій системі впливає на характер неправомірної поведінки, масштаб її наслідків і вибір адміністративно-правових засобів запобігання. На рівні вищих судових інстанцій такі ризики викликають найбільший суспільний резонанс і набувають найскладнішого характеру, оскільки пов'язані не лише з впливом на остаточне судові рішення, а й із можливістю формування сталої корупційної практики на рівні вищого керівництва судової гілки влади. На рівні апеляційних судів корупційні ризики переважно проявляються у можливості впливу на перегляд судового рішення, зміну правового становища сторін, а також у порушеннях, пов'язаних із фінансовим контролем, декларуванням і приховуванням реального майнового стану. Водночас саме апеляційна інстанція має один із найбільш відчутних показників кадрового дефіциту: вакантними залишалися 52,2 % посад суддів, що безпосередньо впливає на строки розгляду справ, стабільність роботи судів і рівномірність розподілу навантаження. Втім, на рівні місцевих судів такі ризики мають найбільш поширений характер, оскільки саме такі суди розглядають основну частину кримінальних, цивільних, адміністративних справ і справ про адміністративні правопорушення, а також вирішують процесуальні питання, пов'язані з арештом майна, тимчасовим

доступом до речей і документів та іншими заходами забезпечення провадження. У місцевих судах вакантними залишалися 29,8 % посад суддів, що в умовах значного обсягу справ створює додаткові передумови для надмірного навантаження, затягування розгляду та неправомірного впливу на черговість або організацію руху справ.

5. За функціональним призначенням класифіковано суб'єктів запобігання корупції в системі судоустрою, що охоплює стратегічний, спеціалізовано-превентивний, адміністративно-організаційний, кримінальний процесуальний та громадсько-експертний рівні й дозволяє визначити місце кожного із суб'єктів у запобіганні корупційним і пов'язаним із корупцією правопорушенням у системі судоустрою. Однак, наявність значної кількості уповноважених органів сама по собі не забезпечує належної узгодженості антикорупційної діяльності, оскільки чинне законодавство переважно регламентує їхні повноваження окремо, без єдиного порядку інформаційної, організаційної та превентивної взаємодії. Тому, обґрунтовано необхідність прийняття Порядку взаємодії суб'єктів запобігання корупції в системі судоустрою України, який має забезпечити узгоджений обмін інформацією про корупційні ризики, координацію превентивних заходів, визначення алгоритмів реагування на ознаки дисциплінарних, адміністративних і кримінальних правопорушень, а також моніторинг ефективності такої взаємодії без створення нового органу та без втручання у здійснення правосуддя.

6. З'ясовано, що провадження у справах про правопорушення, пов'язані з корупцією в системі судоустрою України, не може оцінюватися лише через наявність відповідних складів правопорушень у Кодексі України про адміністративні правопорушення. Його результативність безпосередньо залежить від того, наскільки чітко врегульовано процесуальний механізм від виявлення юридично значущих обставин до їх належного доказування в суді. Основна проблема полягає в тому, що адміністративно-деліктне законодавство не забезпечує достатньої визначеності щодо порядку збирання, фіксації та перевірки доказів у справах цієї категорії, що особливо помітно у випадках, коли необхідно підтвердити спеціальний статус суб'єкта, наявність умислу, обізнаність особи про встановлені антикорупційні обмеження, реальний чи потенційний конфлікт інтересів, достовірність електронних відомостей, джерело походження документів або даних із державних реєстрів. За таких умов протокол про адміністративне правопорушення нерідко виконує формальну функцію первинного процесуального документа, але не забезпечує належної доказової основи для притягнення особи до відповідальності. У зв'язку з цим обґрунтовано необхідність удосконалення вітчизняного законодавства шляхом конкретизації вимог до змісту протоколу, порядку роботи з електронними доказами, матеріалами автоматизованих систем, відомостями з державних реєстрів, призначенням експертиз та оцінкою допустимості доказів. Такий підхід має сприяти не лише збільшенню кількості складених протоколів, а й підвищенню якості адміністративного провадження, зменшенню кількості справ, закритих через процесуальні недоліки, та

формуванню сталої практики розгляду справ про правопорушення, пов'язані з корупцією в системі судоустрою України.

7. Проведений аналіз зарубіжного досвіду запобігання корупції в системі судоустрою провідних країн світу (Великої Британії, Німеччини, США, Франції) дозволяє стверджувати, що зведення антикорупційної діяльності в Україні виключно до посилення кримінально-правового впливу є недостатнім і не забезпечує належного превентивного результату. Запобігання корупції у системі правосуддя повинно ґрунтуватися також на адміністративно-правових заходах, спрямованих на формування суспільного несприйняття корупції, підтримання авторитету суддівської професії, посилення особистої відповідальності осіб, які виконують функції у сфері правосуддя, поглиблену перевірку кандидатів, регулярне проходження перевірок на поліграфі, належне функціонування автоматизованих систем, достатнє матеріальне забезпечення суддів та створення умов, за яких корупційна поведінка не сприймається і не може сприйматися як допустимий спосіб вирішення питань судового характеру. Україна вже використовує окремі підходи, характерні для держав зі сталою та розвинутою правовою системою, зокрема конкурсний добір, електронне декларування, фінансовий контроль, перевірку доброчесності та участь громадськості в оцінюванні кандидатів. Водночас значна частина антикорупційних заходів усе ще спрямована переважно на реагування на вже виявлені порушення, а не на послідовне усунення факторів, які сприяють їх виникненню. Тому врахування зарубіжного досвіду має полягати не в механічному запозиченні окремих рішень, а в посиленні превентивної складової запобігання корупції в системі судоустрою України.

8. Обґрунтовано, що вдосконалення адміністративно-правових засад запобігання корупції в системі судоустрою України має здійснюватися шляхом запровадження узгодженої системи планових і програмних заходів, у зв'язку з чим розроблено структуру Плану заходів запобігання правопорушенням, пов'язаним із корупцією, у системі судоустрою України до 2035 року. Призначення такого нормативно-правового акта полягає в нормативному впорядкуванні та координації діяльності уповноважених суб'єктів навколо спільної мети – усунення факторів, що сприяють корупційним проявам у системі судоустрою, зокрема у частині недоліків притягнення до відповідальності, правового регулювання, кадрового дефіциту, надмірного навантаження на органи та установи системи правосуддя, проблем фінансового контролю, матеріально-технічного забезпечення, несталості внутрішніх антикорупційних процедур і недостатнього захисту викривачів. На виконання цього Плану розроблено Програму реалізації адміністративно-правових заходів запобігання правопорушенням, пов'язаним із корупцією, у системі судоустрою України. На відміну від Плану, який визначає основні напрями та очікувані результати, Програма має забезпечити практичну реалізацію відповідних заходів через аналітико-діагностичний, кадровий, правовий, фінансово-контрольний, освітній, дисциплінарний, електронно-технічний та моніторинговий блоки, що дають змогу перейти від загального декларування

необхідності запобігання корупції до конкретного адміністративно-правового інструментарію її подолання.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Лебедева А. М. Наукове та методологічне забезпечення запобігання корупції в системі судустрою України. *Право.UA*. 2023. №4. Ч. 2. С. 345–351. DOI: <https://doi.org/10.71404/LAW.UA.2023.4-2.54>

2. Лебедева А. М. Напрями удосконалення адміністративно-правових засад запобігання корупції в системі судустрою України. *Наше право*. 2024. № 1. С. 490–496. DOI: <https://doi.org/10.71404/NP.2024.1.70>

3. Лебедева А. М. Запобігання корупції в системі судустрою України: адміністративно-правовий аспект. *Європейські перспективи*. 2025. № 2. С. 508–514. DOI: <https://doi.org/10.71404/EP.2025.2.75>

4. Лебедева А. М. Запобігання правопорушенням, пов'язаним з корупцією, у системі судустрою України як об'єкт адміністративно-правового дослідження. *Наше право*. 2025. № 4. С. 578–584. DOI: <https://doi.org/10.71404/NP.2025.4.75>

5. Лебедева А. М. Імплементация зарубіжного досвіду при запобіганні правопорушенням, пов'язаним з корупцією, що вчиняються в системі судустрою України. *KELM (Knowledge, Education, Law, Management)*. 2025. № 6(74). С. 208–213. DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2025.6.31>

6. Лебедева А. М. Особливості механізму адміністративно-правового регулювання протидії корупції в Україні. *Теоретичні питання юриспруденції і проблеми правозастосування: виклики XXI століття* : тези доп. VIII Всеукр. наук.-практ. конф. (Харків, 24 лист. 2023 р.). Харків: НДІ ППСН, 2023. С. 266–268.

7. Лебедева А. М. Нормативно-правове забезпечення запобігання корупції в системі судустрою України. *Теоретичні питання юриспруденції і проблеми правозастосування: виклики XXI століття* : тези доп. IX Всеукр. наук.-практ. конф. (Харків, 7 черв. 2024 р.). Харків: НДІ ППСН, 2024. С. 216–218.

8. Лебедева А. М. Доктринальні підходи до визначення корупції в судових органах України. *Людина, суспільство, держава: актуальні питання правового регулювання взаємодії*: тези доп. II наук.-практ. конф. (Київ, 21 лист. 2025 р.). Київ: НДІ СБППФБ, 2025. С. 100–102.

АНОТАЦІЯ

Лебедева А. М. Адміністративно-правові засади запобігання корупції в системі судустрою України. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук

за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. – Донецький державний університет внутрішніх справ, Кропивницький, 2026.

У дисертації здійснено комплексне наукове дослідження адміністративно-правових засад запобігання корупції в системі судуоустрою України. На основі системного аналізу наукових праць у галузі адміністративного права, положень національного законодавства, міжнародних стандартів, матеріалів правозастосовної практики та результатів емпіричних досліджень з'ясовано сучасний стан наукової розробленості проблеми, розкрито генезис становлення та розвитку антикорупційного законодавства України, а також визначено фактори, що обумовлюють поширення корупції в системі судуоустрою. Встановлено сутність запобігання правопорушенням, пов'язаним з корупцією, у системі судуоустрою України як об'єкта адміністративно-правового дослідження, охарактеризовано систему суб'єктів запобігання корупції та особливості їх діяльності. Проаналізовано загальну характеристику й особливості провадження у справах про адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією в системі судуоустрою України. Узагальнено зарубіжний досвід запобігання корупції в судовій сфері та визначено можливості його імплементації у вітчизняну правову систему. Розроблено науково обґрунтовані пропозиції щодо вдосконалення адміністративно-правових засад запобігання корупції в системі судуоустрою України. Сформульовані у дисертації положення, висновки та рекомендації спрямовані на підвищення ефективності правового регулювання, удосконалення діяльності суб'єктів запобігання корупції та зміцнення доброчесності судової влади.

Ключові слова: корупція, судова система, судові органи, правосуддя, система судуоустрою України, адміністративно-правові засади, адміністративно-правове забезпечення, запобігання корупції, суб'єкти запобігання корупції, доброчесність суддів, суддівське врядування, адміністративна відповідальність, антикорупційне законодавство.

ABSTRACT

Lebedieva A. M. Administrative and Legal Principles of Corruption Prevention in the Judicial System of Ukraine. – *On the rights of the manuscript.*

Dissertation for the degree of candidate of legal sciences in specialty 12.00.07 – administrative law and process; finance law; information law. – Donetsk State University of Internal Affairs, Kropyvnytskyi, 2026.

The dissertation presents a comprehensive scholarly study of the administrative and legal foundations of corruption prevention in the judicial system of Ukraine. Based on a systemic analysis of academic works in the field of administrative law, the provisions of national legislation, international standards, materials of law enforcement and judicial practice, as well as the results of empirical research, the current state of scholarly development of the problem has been clarified. The study

reveals the genesis of the formation and development of Ukraine's anti-corruption legislation, identifies the key factors contributing to the spread of corruption within the judicial system, and substantiates the need for a comprehensive administrative and legal approach to preventing corruption in the sphere of justice.

The essence of preventing corruption-related offenses in the judicial system of Ukraine as an object of administrative and legal research has been determined. The dissertation characterizes the system of subjects responsible for corruption prevention, defines their role and functional purpose, and examines the specific features of their activity. Special attention is paid to the differentiation of corruption risks depending on the level of functioning of judicial institutions and to the influence of such risks on the organization and proper administration of justice.

The dissertation also analyzes the general characteristics and procedural peculiarities of proceedings in cases concerning administrative offenses related to corruption within the judicial system of Ukraine. It is established that the effectiveness of such proceedings depends not only on the formal existence of the relevant legal provisions, but also on the procedural clarity of evidence-gathering, documentation, and evaluation, especially with regard to electronic evidence, data from public registers, and materials from automated systems.

Particular attention is paid to the generalization of foreign experience in preventing corruption in the sphere of justice and to the assessment of the possibilities for its implementation in the national legal system. The study demonstrates that effective prevention of corruption in the judicial sphere should not be reduced solely to punitive legal mechanisms, but must also include preventive, organizational, ethical, and control measures aimed at ensuring judicial integrity, accountability, transparency, and independence.

On this basis, the author develops scientifically substantiated proposals aimed at improving the administrative and legal foundations of corruption prevention in the judicial system of Ukraine, including the improvement of coordination among authorized entities, enhancement of financial control and integrity procedures, refinement of administrative proceedings in corruption-related cases, and implementation of program-based anti-corruption measures. The provisions, conclusions, and recommendations formulated in the dissertation are intended to enhance the effectiveness of legal regulation, improve the activity of corruption prevention entities, strengthen judicial integrity, and promote the proper functioning of the judiciary in accordance with the principles of the rule of law, transparency, and accountability.

Keywords: corruption, judicial system, judicial authorities, justice, judicial system of Ukraine, administrative and legal foundations, administrative and legal support, corruption prevention, corruption prevention entities, judicial integrity, judicial governance, administrative liability, anti-corruption legislation.

Редакційно-видавниче відділення відділу організації наукової роботи
Донецького державного університету внутрішніх справ
25015, м. Кропивницький, вул. Велика Перспективна, 1
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 4473 від 24.01.2013 р.
Підп. до друку 14.05.2026 р. Формат 60x84/16. Гарнітура – Times. Друк RISO.
Папір офісний. Ум.-друк. арк. 0,8. Тираж 100